

Nederlandsche Verzen en Nederlandsch Proza.

I.

Barthold Meryan, door *Cornelie Huygens*,
(P. N. van Kampen & Zoon).

Mejuffrouw Huygens heeft haar jongsten, zeer omvangrijken arbeid niet zelf gekenschtst. Men zou dien kunnen noemen: een sociale roman.

Het is nooit een bewijs van literaire zuiverheid als er zoo'n voorvoegsel voor moet: sociaal, historisch, psychologisch zelfs. Het verbiedt het aanleggen van een zuiver letterkundigen maatstaf. Het geeft tweeslachtigheid te kennen. Het dwingt rekening te houden met den voorkeur, de geestdrift, de overtuiging of het karakter van den auteur, als verzachtende of als verzwarende omstandigheid. In zeer sterke mate is dit noodig voor een rechtvaardige beoordeeling van den roman van mej. Huygens.

Barthold Meryan is een zeer bijzonder kind; stil, in zich zelf gekeerd, diep nadenkend over wat hij hoort en ziet in zijn kinderleven; leelijk, niet „lief”, maar geniaal. Zijn vader, een autocratische aanhanger der beginselen van 1848, voedt dezen zoon, geheel anders dan zijn twee andere kinderen, vrij op. Hij laat hem gaan, geeft slechts wat leiding; er zal iets groots uit den jongen groeien. Barthold gaat naar Delft studeeren; geniet er een jaar lang een tamelijk los studentenleven. Dan komt hij in aanraking met andere personen dan hij ooit tevoren ontmoette, dan oefenen de werken van Kautsky, Rodbertus, Marx, John Ruskin en William Morris hun machtigen invloed op zijn geest. De jongen met zijn idealistische natuur wordt socialist. De leiders der beweging en het sympathieke gezin van een „vuurrooden” Delftschen professor brengen onbewust zijn door het lijden der menschheid sterk gepijnigd gevoel al meer en meer in dezelfde richting als zijn denken. Het komt tot een verklaring tusschen hem en zijn vader

en voor het eerst botsen de twee harde willen. Nog wordt den vader eenige kans op overwinning gegund, doordat Barthold zijn zinnen gezet heeft op een mooi adellijk meisje zonder geld, dat hem heeft ingepakt om zich een positie te verwerven, maar zonder hem lief te hebben, eigenlijk met een afkeer van hem. Zij trouwen en de zelfzucht en harteloosheid van Carla wordt aan Barthold geopenbaard. Hij wil niet meer met haar leven en stort zich dieper in de socialistische beweging, brekend met zijn familie en de maatschappelijke conventies. Een zware ziekte brengt zijn ouders weer zoowat tot hem; maar zij openbaart hem tevens de liefde van Anna Denners, de dochter van den Delftschen hoogleeraar, die met hem samen gezwoegd heeft in het sociale werk. Carla wil niet scheiden en eindelijk besluiten Barthold en Anna, daarin niet gehinderd door hun beider verwanten, tot een huwelijk zonder sacrament.

Het nobele, dweepachtige en tegelijk stugge karakter van Barthold, is met bewonderenswaardige kracht uitgebeeld. Als kind, als jongen, als man, altijd staat in het boek zijn breede figuur een eind voor de anderen uit in het helderste licht. Al dadelijk in het begin als het kind, dat ongewone maar logische conclusies trekt uit hetgeen men hem van den Bijbel laat hooren. Dan, als jongen, wanneer hij het meisje, waarop hij verliefd is, door een ander ziet kussen en voortrent door het bosch en zich plotseling vastklemt aan een misvormden boomstam, „slaande zijn nagels in de weeke schors als een tijger zijn klauwen, schuddend aan den boom met een bijna herculische kracht om hem te ontwortelen” — en dan boven in een hoogen ahorn klimmend om uit te rusten van zijn woede en reeds daar aan het nadenken rakend, waarom toch de mus-